

XII Spotkanie Międzynarodowego Zrzeszenia Forów IF-EPFCL pt. „Lęk, jak sprawić, żeby przemówił?”

Fragment 6. „Lęk jest rzeczywiście typowym symptomem każdego nadejścia realnego”¹.

Lęk nie jest bez obiektu.² Jest coś analogicznego, wobec tego, co lęk sygnalizuje w podmiocie. Takie jest znaczenie *nie-bez* w formule Lacana, która ujawnia, że czegoś analogicznego do obiektu nie brakuje. Ale to *nie-bez* nie określa go. Właśnie dlatego zakłada wspieranie faktu braku.³ Fragment wypowiedziany przez psychoanalizującą się, mówiącą o młodym mężczyźnie: „...orientował się, w miarę jak mówił”. Kwestionując gwarancję wolnych skojarzeń, Lacan idzie dalej, by powiedzieć, że sens wszystkich wypowiedzi „jest zorientowany na tę dziurę w realnym [...], która dokładnie pozwala symbolicznemu utworzyć w nim węzeł”⁴. Mówiąc o rozumieniu psychoanalizy poprzez węzeł, mówi: „węzeł jest negatywem religii”. Dodaje: „My nie wierzymy w obiekt, ale obserwujemy pragnienie i z tej obserwacji pragnienia indukujemy przyczynę jako uobiektywioną”.⁵ Nie poddaje się więc [Lacan] religijnemu odchyleniu, lecz afirmuje ścieżkę logiki, która pozwala nam indukować obiekt.

„Lęk jako symptom” z przedmowy może być zatem rozumiany jako znak „nadejścia realnego” (z fr. *avènement du réel*). Lacan po raz pierwszy przywołuje „nadejście realnego” w *Telewizji*⁶, sytuując je jako efekt nauki. Wprowadza ten termin w kontekście, w którym „wydarzenie ciała” (z fr. *l'évènement de corps*), tj. rozkosz (z fr. *jouissance*) żyjącego ciała, nie jest obecna. Stawia to pytanie o definicję tego, co nazywa on *nadejściem* realnego w polu psychoanalizy. Z drugiej strony w dużym stopniu rozwinął on [pojęcie] *wydarzenie* ciała. W „Genewskiej Konferencji o Symptomie” opisuje wydarzenie cielesne, dzięki któremu Freud odkrył nieświadome, zaczynając od pytania o relację między lękiem a płcią. [Mały] Hans ze swoją pierwszą erekcją, zostaje skonfrontowany z doświadczeniem rozkoszy, wydarzeniem cielesnym, spotkaniem z realnym płci, które wprowadza fobię do gry. W ten sposób, podstawiając przerażający znaczący za obiekt lęku, wyłania się pierwszy *fakt* nieświadomego-języka: koń rozkoszy, symptom-rozkoszy, który konstatuje nieświadome, który nie reprezentuje podmiotu, ale determinuje jego rozkosz.

„To nie raj został utracony. To pewien obiekt”.⁷ Być może na poziomie formalnym niepoprawne byłoby stwierdzenie, że znaczący jest produkowany przez podmiot, ale funkcja znacząca nadana temu obiektowi bierze się z efektywności podmiotu do powodowania, aby lęk przemówił, i to właśnie sprawia, że język ewoluuje. W Seminarium X na temat lęku Lacan formułuje, że „lęk jest afektem podmiotu [...], który nie zwodzi”.⁸ Umieszcza go zgodnie ze strukturą podmiotu mówiącego, która jest zdeterminowana przez efekt znaczącego. Oto, gdzie lęk jest znakiem, świadkiem istotnej luki, którą wyjaśnia doktryna Freuda⁹. Ta struktura lęku z pragnieniem, ta podwójna luka pomiędzy podmiotem a upadłym [z fr. *chu*] obiektem podmiotu w lęku.

Jeżeli realne jest poza symbolicznym, jakie są sposoby dostępu do tego, co realne w doświadczeniu analitycznym? Po pierwsze, to, co idzie w życiu źle, co na nas spada, to definicja traumy, a następnie ścieżki, którymi podążał język, a które stały się inskrypcjami. Każda trauma, a Freud umieszcza ją u źródeł nerwicy, wpływa nie bezpośrednio na podmiot, ale na jego ciało. „Wydarzenie realnego jest nadejściem tylko jeżeli dodaje się do niego znaczący”, tak więc nadejście samo w sobie byłoby: „wynalezieniem znaczącego przez fobię, a następnie na tej osi, freudowskim odkryciem nieświadomego i nadejściem psychoanalizy jako nowego dyskursu”.¹⁰

Diego Mautino, Rzym, październik 2023

Tłum. Erwin Dolaciński

¹ J. Lacan, *La Troisième* [Rome, 1974], Navarin Éditeur, Paris 2021, str. 23 § 5.

² Por. J. Lacan, *Des Noms-du-Père* [1963], Seuil, Paris 2005, str. 71 ; por. także, J. Lacan, *Le séminaire, Livre XVII, L'envers de la psychanalyse* [1969-1970], Seuil, Paris 1991, str. 65 § 4. J. Lacan, *The Seminar, Book XVII, The Other Side of Psychoanalysis* [1969-1970], Norton, N.Y. 2006.

³ Por. J. Lacan, *Le Séminaire livre XVI, D'un Autre à l'autre* [1968-1969], Seuil, Paris, 2006, str. 295.

⁴ Por. J. Lacan, *Conférence au Centre Culturel Français le 30 mars 1974*, in *Lacan in Italia* [1953-1978], La Salamandra, Milano 1978, str. 104-147.

⁵ J. Lacan, *Le Séminaire, Livre XXIII, Le sinthome* [1975-1976], Seuil, Paris, 2005, str. 36 § 3, 4, 7. J. Lacan, *The Seminar, Book XXIII, The Sinthome* [1975-1976], Polity, 2016.

⁶ J. Lacan, « *Télévision* » [1973], w : *Autres écrits*, Seuil, Paris 2001, str. 536, 92, § 6.

⁷ J. Lacan, *L'objet de la psychanalyse* [1965-1966], *Leçon du 22 juin 1966*, niewydane.

⁸ J. Lacan, *Le séminaire, Livre X, L'angoisse* [1962-1963], Seuil, Paris 2004, str. 92, § 2 et 188, § 3 ; J. Lacan, *The Seminar, Book X, Anxiety* [1962-1963], Polity, N.Y., 2014; por. także, *Des Noms-du-Père*, op. cit., str. 69, § 3.

⁹ S. Freud, « *La terra promessa* », *Lettre inédite à Chaim Koffler*, le 26/02/1930, *L'ospite ingrato*, Quodlibet, Rome 2003, str. 95.

¹⁰ C. Soler, *Avènements du réel, de l'angoisse au symptôme*, Cours 2015-2016, Formations cliniques du Champ lacanien, Collège clinique psychanalytique de Paris, Éditions du Champ lacanien, Paris 2016, str. 170.